

2017-11-14

Dnr 2501-2016/17

Trafikutskottets delegationsresa till Finland den 18–19 september 2017

Inledning

Under våren 2017 började utskottet planera en delegationsresa till Helsingfors och vid utskottssammanträdet den 28 augusti 2017 fastställdes syftet med resan (prot. 2016/17:43). Delegationen avsåg att besöka Helsingfors för att framför allt studera ”mobilitet som en tjänst” (MaaS), hur flytande naturgas (LNG) används i tung trafik och sjöfart och frågor om medfinansiering av transportinfrastruktur. Delegationens ledamöter skulle ges tillfälle att diskutera med och inhämta information från bl.a. representanter för departement, Helsingforsregionens kollektivtrafik, och företaget Gasum m.fl.

I det följande redovisas kortfattat de besök och aktiviteter som ägde rum under resan.

Redogörelse för resan

Måndagen den 18 september

Möte med kommunikationsministeriet

Resans första programpunkt bestod av ett möte med representanter för kommunikationsministeriet, ett av Finlands tolv ministerier. Kommunikationsministeriet ansvarar för frågor som rör fungerande och säkra trafik- och kommunikationsförbindelser, kommunikationstjänster samt en gynnsam miljö för nya digitala tjänster. Ministeriet leds av kommunikationsminister Anne Berner (Centern). Vid mötet diskuterades den transportbalk som kommunikationsminister Berner har initierat och som innebär att de befintliga bestämmelserna om trafik och transport samlas till en enhetlig lag. Syftet med lagen är bl.a. att stödja uppkomsten av nya innovativa servicemodeller för att bättra tillgodose användarnas behov, underlätta för nya företag att komma in på marknaden samt förbättra interoperabiliteten mellan transportsystemets olika delar. Lagen grundar sig på konceptet ”mobilitet som en tjänst” (MaaS). Konceptet innebär att resenären köper eller prenumererar på en kombination av möjligheter till mobilitet i stället för, eller som ett komplement till, att köpa enskilda resor eller äga egna transportmedel. På så sätt kan resenären kombinera olika färd sätt och få ett skräddarsytt alternativ för sin resa. Finland har som mål att bli världsledande i fråga om effektiva trafiksystem och framtidens trafiktjänster. Enligt det finska kommunikationsministeriet bidrar transportbalken till denna målsättning genom att bl.a. tillgängliggöra data. Exempelvis kommer transportbalken att innebära att alla aktörer som erbjuder mobilitetstjänster för persontrafiken ska

tillhandahålla väsentlig information om tjänsterna via ett öppet gränssnitt och i ett maskinläsbart standardformat. Gränssnitten ska öppnas för alla aktörer på rättvisa, skäliga och icke-diskriminerande villkor. Vidare ska biljett- och betalsystemen inom väg- och spårtrafiken göras åtkomliga för aktörer som tillhandahåller andra mobilitetstjänster och över ett öppet gränssnitt. På så sätt förväntas planeringen av transporttjänster underlättas och utvecklingen av tjänster för att förmedla och kombinera transporter förbättras.

Delegationen informerades även om Finlands arbete med omställningen till ett fossilfritt transportsystem och om hur den nya transportinfrastrukturen ska finansieras. Kommunikationsministeriet hänvisade bl.a. till den nationella energi- och klimatstrategin fram till 2030 och det nationella programmet för distributionsnät för alternativa bränslen inom transportsektorn 2017–2030. I dessa strategiska dokument fastställs bl.a. att utsläppen från transporter ska ha minskat med 50 procent 2030 jämfört med 2005. Vidare ska alla nya bilar som säljs i Finland 2030 vara kompatibla med något alternativt drivmedel, dvs. de ska kunna utnyttja el, väte, naturgas och biogas eller flytande biobränslen också i höga halter. Nätverket med tankstationer för olika bränslen och nätverket med laddningsstationer för elbilar ska huvudsakligen utvecklas på marknadsvillkor. Utbyggnaden kan dock komma att delfinansieras med EU-stöd eller olika former av riktat nationellt stöd.

Vid mötet diskuterades även utvecklingen av automatiserade fordon. Delegationen informerades om den finska regeringens riktlinjer som syftar till att öka utnyttjandet och påskynda utvecklingen av intelligent robotik och automatisering. Vidare fick delegationen ta del av den finska handlingsplanen för automatisering 2017–2019.

Möte med Gasum och Skangas

Därefter träffade delegationen representanter från det finska energibolaget Gasum och dess dotterbolag Skangas. Gasum är en av de ledande aktörerna på den finska gasmarknaden; företaget transporterar och levererar biogas och naturgas till industrin, hushåll samt till land- och sjötrafik. Skangas arbete är inriktat på flytande naturgas (LNG) och flytande biogas (LBG) för industri och sjöfart. Vid mötet diskuterades bl.a. biogasmarknaderna i Finland och Sverige, fördelarna med LNG för tung trafik och sjöfart samt hur tankstationsnätverket utvecklas. Delegationen informerades även om den finska LNG-strategin och att den finska regeringen har bidragit med understöd till byggnationen av Finlands enda LNG-produktionsanläggning, vilken drivs av Skangas. Anläggningen som ligger i Porvoo, ca 5 mil öster om Helsingfors, öppnade 2010. I anläggningen produceras årligen upp till 20 000 ton LNG. De tre lagningsterminalerna har kapacitet att lagra upp till 2 100 kubikmeter LNG. Två tankstationer för lastbilar finns också i anslutning till anläggningen. Skangas har även en LNG-produktionsanläggning i Risavika, Norge och kommer under 2018 även att öppna en terminal i finska Tornio. Vidare äger och driver Skangas LNG-terminaler i Øra, Lysekil och Pori. Skangas har även tillgång till två fartyg, Coral Energy och Coralius, som fungerar som lagringsterminaler och tankstationer ute till havs.

Besök vid en LNG-tankstation för tung trafik

Delegationen besökte sedan en av Gasums LNG-tankstationer för tung trafik. Tankstationen ligger i Vanda utanför Helsingfors och öppnades i nära anslutning till delegationens besök. Genom fonden för ett sammanlänkat Europa (CEF) har Gasum

beviljats medel för att genomföra pilotprojekt med tankstationer för tung trafik i Finland, t.ex. den som delegationen besökte i Vanda. Gasum har som ambition att bygga 35 nya tankstationer i Finland inom de närmaste tio åren. Dessa ska tillhandahålla både biogas och LNG.

Mottagning på svenska ambassaden

På kvällen var delegationen inbjuden till den svenska ambassaden där ambassadör Anders Ahnlid stod värd. Utöver delegationen deltog även Suvi Rihtniemi, vd för Helsingforsregionens kollektivtrafik, Otto Lehtipuu, direktör för samhällsrelationer och miljö vid det statliga järnvägsbolaget VR, och Karri Salminen, ordförande för ITS (Intelligent Transport Systems) Finland. Under kvällen diskuterades transportpolitiska frågor med fokus på MaaS.

Tisdagen den 19 september

Möte med Helsingforsregionens kollektivtrafik

På tisdagsmorgonen träffade delegationen en representant från Helsingforsregionens kollektivtrafik (HRT) som utvecklar och erbjuder reselösningar för resenärer i Helsingfors, Esbo, Vanda, Grankulla, Kervo, Kyrkslätt och Sibbo. Under 2016 gjordes 367 miljoner resor med HRT:s bussar, spårvagnar, metro, färjor och närtåg. Under mötet diskuterades kollektivtrafikens roll inom ramen för MaaS. HRT beskrev att de i dag är ansvariga för att planera och organisera kollektivtrafiken; upphandla buss-, spårvagns-, metro-, färje- och närtågstrafiktjänster; ta fram en trafiksystemplan för Helsingforsregionen (HLJ); godkänna kollektivtrafikens biljettsystem samt biljettpriser; ansvara för marknadsföring och passagerarinformation inom kollektivtrafiken; samt ordna biljettförsäljningen och biljettkontroll. Vidare informerades delegationen om att i november 2016 godkände HRT:s styrelse en avtalsmall utifrån vilken HRT och MaaS-aktörer kan avtala om samarbete. MaaS-aktörer kan på så sätt integrera HRT:s mobila enkelbiljett i sin egen applikation och som en del av sitt serviceutbud. Resenärerna ges därmed möjlighet att köpa en resa som inkluderar kollektivtrafiken men också andra färd sätt. Med hjälp av öppna gränssnitt erbjuder HRT även alla aktörer gratis tidtabells- och ruttinformation, planerad såväl som realtid, samt information om störningar. I sammanhanget diskuterades alternativa roller för kollektivtrafikoperatörer inom ramen för MaaS. HRT redogjorde även för sin syn på transportbalken. Bland annat framkom att den nya lagen ansågs begränsa det operativa handlingsutrymmet för transportmyndigheter. Vidare befarade HRT att den potentiellt skulle kunna resultera i mer trafik och trängsel.

Resan avslutades med att delegationen fick en åktur i en av HRT:s tolv elbussar som trafikerar huvudstadsregionen. Bussarna tillverkas av Linkker Oy och rymmer uppemot 40 passagerare. Elbussarna är de första i Finland som kan snabbbladda; det går t.ex. att ladda en buss på några minuter på en ändhållplats när passagerarna stiger ombord. HRT:s elbussar har använts i forskningsprojekten ePeli och Living Lab Bus som plattformar för utveckling och tester.

Sammanfattande bedömning

Utskottets sammanfattande bedömning är att delegationsresan till Finland uppfyllde det syfte som uttalades på förhand.

Bilaga I

Deltagare

Karin Svensson Smith (MP), ordförande och delegationsledare

Nina Lundström (L)

Sara-Lena Bjälkö (SD)

Från trafikutskottets kansli deltog två tjänstemän.

Bilaga II

Program för trafikutskottets besök i Helsingfors, Finland

Måndagen den 18 september

- 08.55–09.45 Ankomst till Helsingfors.
- 10.45 Delegationen samlas vid Hotel F6. Ambassadens handläggare Jani Haapsaari möter gruppen.
Adress: Fabiansgatan 6
- 11.00–12.30 Möte med kommunikationsministeriet.
Olli-Pekka Rantala, avdelningschef och överdirektör på avdelningen för tjänsteproduktion
Risto Murto, avdelningschef och trafikråd på nätavdelningen
Maria Rautavirta, överingenjör på avdelningen för kunskapshantering
Adress: Södra Esplanaden 16
- 12.45–13.45 Privat lunch på *Café Köket*.
Adress: Alexandersgatan 28
- 13.45 Transport med minibuss.
- 14.30–16.00 Besök på gasbolaget Gasum.
Jukka Metsälä, vice vd på Gasum
Tommy Mattila, chef för försäljning och marknadsföring på Skangas
Adress: Aviapolis, Vanda, Teknobulevarden 3–5
Transport med minibuss.
- 16.00–16.30 Besök vid en LNG-tankstation i Vanda
Adress: Stubbackavägen 25
Transport med minibuss tillbaka till hotellet.
- 19.00 Mottagning på svenska residenset med inbjudna gäster.
Värd: Anders Ahnlid, Sveriges ambassadör i Helsingfors
Inbjudna gäster:
Karri Salminen, ordförande för ITS Finland
Suvi Rihtniemi, vd för Helsingforsregionens kollektivtrafik
Otto Lehtipuu, Direktör för samhällsrelationer och miljö, VR

Adress: Norra Esplanaden 7 B

Tisdagen den 19 september

07.30 Transport med spårvagn.

08.00 Möte med Helsingforsregionens kollektivtrafik
Mari Flink, avdelningschef

Adress: Semaforbron 6 A

09.15 Rundtur i elbuss.

11.15 Avresa från Helsingfors.